

העלון יוצא לעילוי נשמת
מדיאנה נג'מה בת
חנינה לבית זדאן ע"ה,
ובעלה מיקיץ
כצאני בר רחל ע"ה

בבית הכנסת "אהבת התורה - איש מצליח"
רחוב הרב עזריאל ב"ב 43 בשעה 22:00

בית נעמן

שיעורו השבועי של מרן ראש הישיבה
רבנו מאיר מאזוז שליט"א

ניתן לשמוע
בשידור ישיר את
שיעורו של מרן שליט"א
בערוץ קול ברמה.
או ב'קול נאמן':
079-9-367-367
או ב'קול בית נעמן':
079-9270505

מתוך שיעורים שנמסרו בימי העומר התשע"ז
נושאי השיעור:

- א. תפלת "אנא בכח". ב. קבלת עול תורה. ג. השכינה מאירה את עיניהם של ישראל בתורה. ד. נתינת צדקה. ה. לא להפסיק ולא לשכוח את לימוד התורה. ו. יראת ה' קודמת לחכמת התורה.

"אנא בכח גדולת ימינך תתיר צרורה"

א. המשנה (אבות פ"ג מ"ה) אומרת: **רבי נחוניא בן הקנה אומר, כל המקבל עליו עול תורה, מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ.** וכל הפורק ממנו עול תורה, נותנין עליו עול מלכות ועול דרך ארץ. רבי נחוניא בן הקנה מוזכר הרבה פעמים בגמרא לענין הלכה. אומרים שהוא חיבר את תפלת "אנא בכח", שזו תפלה שראשי התיבות שלה הוא **השם בן ארבעים ושתים אותיות**, שמוזכר בגמרא (קידושין ע"א ע"א). אמנם רש"י שם (בד"ה כתיב) אומר שהוא לא מכיר את השם הזה, וכותב "שם בן ארבעים ושתים לא פירשו לנו". אבל השם הזה היה ידוע בספרד. והרשב"א (ח"א סי' ר"כ) נשאל: איך הניקוד בשמות של "אנא בכח" (ופעם היו מזכירים אותם ממש, לא כמו היום שאומרים א"ג ית"ץ)? ומתוך התשובה שלו שם אתה מבין שזה השמות שלנו? (איך חכמי ספרד ידעו את זה? אולי בא אליהם מקובל שנתן להם את השמות האלה). ועכ"פ אומרים שרבי נחוניא בן הקנה חיבר את התפלה הזאת.

המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ודרך ארץ

- ב. מה הוא אומר כאן? מי שמקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו מן השמים עול מלכות ועול דרך ארץ, כלומר הוא פטור מעול מלכות כמו ארגונה וצבא, ומעול 1. ויש מפרשים שכוונתו שלא פירשו לנו והוא ידע את זה ברוח הקודש. אבל לא שמע ככה, אלא לא פירשו לנו כפשוטו.
2. איך אני זוכר את זה? בילדותי (בן שש-שבע) הייתי אוהב קבלה, ומחפש כל ספר שיש בו קבלה (איך אני יודע חשבון? מהקבלה). כי קראתי סיפורים על גדולים שעשו מופתים בשמים ובארץ, וגם אני רציתי לעשות מופתים... לכן נכספה נפשי לזה. יום אחד הזדמן לי ספר "נהורא השלם", שמלא כוונות בראשי תיבות וסופי תיבות וגימטריאות. ופעם אבא אמר לי: זה כלום לעומת סידור הרש"ש, אמרת לי: איפה הסידור הזה? אמר לי: זה נעלם ומכוסה ממך, רק **בתנאי שתביא לבד את התוספות הראשון בתחילת פרק הזהב** (מציצא דף מ"ד ע"א). ואני ילד קטן בקושי מבין גמרא ורש"י, איך אבין את התוספות?! אבל ישבתי כל יום שבת מהבוקר עד הערב, ולא הבנתי. אח"כ מצאתי את הסידור הזה מאחורי הספרים בבית... אבל תשובות הרשב"א כולם הלכה למעשה, והייתי מחפש במפתחות ומצאתי שם את זה.
3. הוא לא מזכיר את השמות של אנא בכח במפורש, אלא אומר שקוראים אותם בשוא ופתח חוץ מאחד שקוראים בשוא ושורוק, וזה השם השלושה עשר שהש"ן בשוא והוא י' בשורוק. מה הכוונה? קוראים אותם בשוא ופתח, למשל בשורה השניה אומרים קָע שְׁטָן בשוא ופתח, וככה כולם. חוץ מהשם השלושה עשר "שועתנו קבל ושמע" שקוראים אותו שְׁקוּ בשוא ושורוק. ומזה אתה מבין שזה השמות שלנו.
4. אמנם יש מי שמפקפק בזה, כי "אנא בכח" עשוי בחרוזים: אנא בכח גדולת ימינך תתיר צרורה, קבל רנת עמך שגבנו ושרנו **נורא**. נא גבור דורשי יחודך כבבת **שמרם**, ברכם טהרם רחמי צדקתך תמיד **גמלם**. חסין קדוש ברוב טובך נהל **עדתך**, יחיד גאה לעמך פנה זוכרי **קדושתך**. פעם אמרתי את זה, ומג'נון אחד קם עלי: מה הבעיה שזה בחרוזים? אמרתי לו: זו לא הערה שלי, וכי אתה חושב שאמרתי אותה מלבי? היא כתובה בספר אוצר התפלות (תקון תפלה שם). והבעיה בזה שבדרך כלל בזמן התנאים לא דיברו בחרוזים. אבל האמת שיש תשובה לזה, כי הנה למשל בגמרא (ברכות י"ז ע"א) כתוב **"כי הוּוּ מַפְטְרֵי רַבְנָן מִבִּי ר' אַמִּי וכו'**", כלומר כאשר היו נפרדים אחד מהשני, היו מברכים "עולמך תראה בחייך, ואחריתך לחיי העולם הבא, ותקווחך לדור דורים וכו'", ורואים שם לשון מליצית כמו בתנ"ך, וגם חרוזים. ואפילו בתורה נביאים וכתובים מצאנו חרוזים כאלה, למשל "ואומר מי ית לי אבר **כיונה** אעופה **ואשכונה**" (תהלים נ"ה ז), "והכנה לשבעה **נחלים** והדרין **בגְעֵלִים**" (ישעיה י"א ט"ו). זו ההפסדה של "עוד היום", בחול"ה אומרים אותה ביום שמיני של פסח, למה לא בנעלים? אלא זה בשביל החרוז.

דרך ארץ כמו מסים וכדו', כי הוא יתפרנס בכבוד. ולא הכוונה שילך לקבץ נדבות, כי זה לא כבוד לתורה, וגם לא הכוונה שיהיה "באבא" וישקר על אנשים, אלא שיהיה מכובד וימציא לו פרנסתו בדרך כבוד, וככה אנשים יכבדו אותו. אבל מי שפורק ממנו עול תורה שמים עליו גם עול מלכות וגם עול דרך ארץ. מסופר על **הרוגאצ'ובר** שפעם קיבל שני מכתבים, אחד שעליו לשלם מסים וארגונה ואחד שעליו לשלם מים. אמר: על המים אני אשלם כי שתיתי ונהנתי מזה, אבל על המסים אני פטור מלשלם, שהרי "המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול דרך ארץ", ולא רצה לשלם את זה. אחרי כמה ימים קיבל מכתב נוסף, שמודיעים לו "פטרנו אותך מהמסים"... כיון שהשתמש במשנה פטרו אותו מן השמים.

השכינה מאירה עיניהם של לומדי תורה

ג. המשנה הבאה (משנה ר'): **רבי חלפתא איש כפר חנניה אומר, עשרה שיושבין ועוסקין בתורה, הכוונה שלומדים בעשרה, שכינה שרויה ביניהם, מה השכינה עושה ביניהם? מאירה להם את העינים, כי לפעמים מתקשים בדבר מסויים, ופתאום מגלים את הכוונה של רש"י או של הגמרא, איזה יופי! ואתה מרגיש שזה דבר אמיתי. שנאמר "אלקים נצב בעדת אל" (תהלים פ"ב א'), ו"עדה" זה עשרה (מגילה כ"ג ע"ב). וכדי שלא יחשבו שאם אין מנין אז לא צריך ללמוד תורה, לכן ממשיך: ומנין אפילו חמשה, שנאמר "ואגודתו על ארץ יסדה" (עמוס ט' ו'). איך לומדים? כי "אגודה" זה חמשה, שאדם אוגד את היד שלו. ומנין אפילו שלשה, שנאמר "בקרב אלהים ישפוט" (תהלים שם). "אלהים" זה דיינים (סנהדרין ס"ו ע"א). ובפסוק הזה יש משחק מלים: "אלקים נצב בעדת אל, בקרב אלהים ישפוט", וזה לא אותו הפירוש, אלא "אלקים נצב" זה קודש והכוונה הקב"ה, אבל "בקרב אלהים" זה חול והכוונה בקרב הדיינים. ומנין אפילו שנים, שנאמר "אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע וגו'" (מלאכי ג' ט"ז). ומנין אפילו אחד, שנאמר "בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך" (שמות כ' כ"א). כלומר כשאתה מזכיר דברי תורה שהם כולם שמותיו של הקב"ה, אבוא אליך וברכתך. ויש אומרים שהאל"ף של המלה "אזכיר" מתחלפת בא"ת ב"ש, וכאילו כתוב "אשר תזכיר את שמי", כלומר אם אתה מזכיר שם שמים בלימוד התורה, אפילו שאתה בודד לבד, אבוא אליך וברכתך. המלה "אבוא" גימטריא עשרה, לומר שאתה לבד תקבל שכר כמו של עשרה.**

וכי אתה נותן משלך?!

ד. נמשיך את המשנה הבאה (משנה ז'): **רבי אלעזר איש ברתותא אומר, תן לו משלו, שאתה ושלך שלו**. זה נאמר על קמצן שלא יכול לתת פרוטה אחת, ואם נותן פרוטה מרגיש כאילו נותן את העינים שלו. ואם תשאל אותו: מה קרה? וכי פרוטה זה עין? יענה לך: האותיות שאחרי אותיות עי"ן זה כס"ף (אחרי עי"ן זה פ"א, אחרי יו"ד זה כ"ף, ואחרי נו"ן זה סמ"ך), וא"כ כשאתה נותן כסף זה כאילו נתת את העינים... אז איך אני יכול לתת פרוטה שעמלתי עליה בזיעת אפי? אבל הוא שקרן כי לא עמל עליה בכלל, "לא עמל בו ולא גידלו" (ע"פ יונה ד' י), וזה טבע רע של בני אדם. לכן אמר רבי אלעזר, וכי אתה נותן משלך? הרי אתה נותן משלו, כי הוא נותן לך את הכל, נתן לך חכמה לעשות מסחר, נתן לך כח לעשות חיל, נתן לך כח פיזי לעבוד ולקבל שכרך, נתן לך ידע לקבל שכר על זה, וא"כ אתה נותן

הזכרת על אחריות העורכים בלבד

עיצוב גרפי: תא"ל 050-2738858

הדלקת נרות	מוצ"ש	ר"ת
י-ם:	18:46	20:01
ת"א:	19:03	20:03
חיפה:	18:54	20:04
ב"ש:	19:02	20:02

לקבלת העלון:
baif.neheman@gmail.com

כל הזכויות שמורות ת"ל ע"ל
מסן ארץ צדיקים
של"ג מוסדות
חכמת רחמים ברכיה

עורכים: הר"ג אביחי טענדן, שלום דרעי, משה חדאד שליט"א
עריכה ובקורת: הר"ה רבי אלעד עזראן שליט"א

לע"ג הגאון
רבי אברהם
שרהני זצ"ל
רבה של העדה
הספרדית ברחובות
תשנ"ב

לעילוי נשמת
אסתר
איתנה בת
שרה ע"ה

לרפואת
יוסף חי כהן
בן מסעודה

לרפואת
רבקה חיה
בת חנינה
אסנת

מתחייב בנפשו, אבל אם תקפה משנתו לא מתחייב בזה.

להקל מתוך יראת שמים וזהירות

ח. המשנה הבאה (משנה ט'): **רבי חנינא בן דוסא אומר, כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו, חכמתו מתקיימת.** כלומר היראת שמים שלו מעל החכמה שלו, ואם הוא חכם גדול יאמר: אולי החכמתי יותר מדי וטעייתי, "אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני" (קהלת ז' כ"ג), ולכן עושה כל דבר לאט לאט. ואם יש לו קולא נכונה אומר אותה במדה, משום שהציבור חושבים: הרב אמר מותר ובאמת מותר יותר מזה, אלא שעשה לנו סייג, וממילא אנחנו יכולים להמשיך הלאה. לכן צריך להיזהר בזה במדה במשקל ובמשורה. בגמרא (יומא פ"א ע"ב) מסופר על חכם אחד שאמר בציבור: "מי ששתה חומץ חי ביום כיפור פטור", לשנה הבאה כולם הביאו חומץ, וכיון שהוא חמוץ אז הוסיפו קצת מים ושתו אותו וכתחילה ביום כיפור. אמר להם: איך אתם עושים דבר כזה? אני אמרתי "מי ששתה" בדיעבד ולא לכתחילה, אני אמרתי "קצת" לא הרבה, אני אמרתי "חומץ חי" ולא מזוג במים. מה קרה לכם?! אתם חייבים כרת בזה. אלא שהוא דרש לפי תומו כמה הלכות לציבור לפני כיפור, והסביר להם שחומץ חי אינו ראוי לשתיה ולכן מי ששתה אותו בכיפור פטור. ואמנם בוודאי שיש איסור בזה, וגם הוא אמר "חומץ חי", אבל המח שלהם היה מת, ושתו חומץ מת עם מים... לכן צריך לומר קולא בהלכה בזהירות.⁸

ראשית חכמה יראת ה'

ט. ממשכה המשנה: **וכל שחכמתו קודמת ליראת חטאו, אין חכמתו מתקיימת.** כלומר מי שהוא חכם יותר מהיראת חטאו שלו, אין חכמתו מתקיימת. למה חכמתו

8. פעם הרב ע"ה אמר בשיעור לחכות בין בשר לחלב שש שעות, והביא דעת הרמב"ם (פ"ט מהלכות מאכלות אסורות הכ"ח) שאומר "כמו שש שעות", וגם המאירי (חולין ק"ה ע"א) כתב ככה, וא"כ אפשר (בשעת הדחק) לחכות רק חמש שעות (ורוב שעה ששית. וע"ע בבי"א ח"א חיו"ד סי' ד' אות י"ג, וח"ג חיו"ד סי' ג' אות ט'). למחרת באו אלי תלמידים ואמרו לי: אתמול הרב אמר שמספיק לחכות חמש דקות! התפלאתי: חמש דקות? השתגעתם?! התברר שהם שמעו "חמש" ואמרו: הרב היקל עלינו איזה נחת רוח... אז הלכו לישון ולא שמעו "שעות". ואולי שמעו גם דעת התוספות (חולין ק"ה ע"א, בד"ה לסעודתא) שמספיק שעה אחת וסילוק שלחן. אבל משעה אחת וחמש שעות הגעתם לחמש דקות!

משלו. אבל אתה גם נותן לו משלו, כי זה לא לעני אלא לקב"ה, שהרי הוא משלם לך על זה, וכמו שכתוב "מלוה ה' חונן דל" (משלי י"ט י"ז), מה הכוונה? מי שחונן את הדל הוא נותן הלוואה לקב"ה, ופירושו הפסוק הפוך, חונן דל הוא מלוה ה'. ולכן **תן לו משלו.**

"כי ממך הכל ומידך נתנו לך"

ה. וממשיך: **וכן בודד הוא אומר, "כי ממך הכל ומידך נתנו לך"** (דברי הימים א', כ"ט י"ד). מה זה "ומידך נתנו לך"? הבן איש חי הסביר את זה, שה' עשה את היד שלך שהאגודל לבד וארבע אצבעות לבד, לומר לך שמצוה מן המובחר לתת עשרים אחוז שזה חומש, ואל תדאג כי הקב"ה יחזיר לך את זה. וזו הכוונה "ומידך נתנו לך", כלומר תלמד מהיד שלך, ותבין שזה לבד בנפרד כי זה שייך לעניים. ויש רמז נפלא לזה בפסוק: **"כי ממך הכל"** - המלה "ממך" עולה מאה, כלומר מאה אחוז כולם ממך. **"ומידך נתנו לך"** - המלה "ומידך" עולה שמונים, כלומר משמים נותנים לך שמונים אחוז, ואתה רוצה יותר מזה?! הרי ה' נתן לך מאה אחוז והשאיר לך ביד שמונים אחוז, כדי שתתן עשרים אחוז לאחרים.⁹

כשאתה מפסיק באמצע הלימוד - איבדת הכל

ו. נמשיך: **רבי שמעון אומר, המהלך בדרך שוונה, ומפסיק ממשנתו ואומר, מה נאה אילן זה, ומה נאה ניר זה, מעליו עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו.** אדם הולך ולומד בדרך, ובאמצע מפסיק מהלימוד שלו, ואומר: איזה אילן יפה, איזה פירות יפים, איזה צל נפלא, איזה ניר טוב, החקלאי הזה יודע לעבוד טוב. הרי זה מתחייב בנפשו. למה? כי כשאתה מפסיק באמצע איבדת את הכל.¹⁰ קל וחומר בזמננו, שכל התורה שבעל פה היתה בעל פה, ובמלה אחת שאמרת "מה נאה אילן זה", איבדת הכל. ולכן אסור לעשות את זה.

אסור לשבת בטל ולשכוח את הלימוד

ז. נמשיך (משנה ח'): **רבי דוסתאי ברבי ינאי משום רבי מאיר אומר, כל השוכח דבר אחד ממשנתו מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו, שנאמר "רק השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך"** (דברים ד' ט'). זה מיוחד דוקא לרבי מאיר, משום שהוא לא יכול להחליט שום הלכה בסברא אחת, כי תמיד היתה לו גם סברא הפוכה, והיה אומר מ"ט פנים טהור ומ"ט פנים טמא, ולא יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו (עי' עירובין י"ג ע"ב, ובמדרש שוחר טוב י"ב ד'). ולכן אם ישכח הלכה אחת יתחיל לפלפל ולהוכיח את זה, ואח"כ למחרת יחזור בו ויוכיח אחרת, כי היה חריף מאד, ולכן אמר שצריך לזכור הכל כל החיים. המשנה ממשיכה: **יכול אפילו תקפה עליו משנתו,** כלומר גם כאשר הסוגיא קשה לו ולא מצליח לזכור, האם גם במקרה כזה יתחייב בנפשו? **תלמוד לומר "ופן יסורו מלבבך כל ימי חיך"** (שם), הא **אינו מתחייב בנפשו, עד שישב ויסירם מלבו.** כלומר שיישב בטל עד שישכח ובוזה

5. העשירים בחו"ל מפרשים חומש. ואם יבוא אחד ויבקש מהעשיר שם עזרה לשיבות וכדו', אז הוא מסתכל במחשב שלו ובודק כמה נתן לו בעבר (יש להם שני מחשבים, אחד בבביל מס הכנסה ואחד בבביל הקב"ה, שאי אפשר לשקר אותו), ולפעמים שואל: כמה נתתי לכם שנה שעברה? כי באים אליו עוד אנשים רבים, והוא לא יכול להוציא יותר. אבל אפשר להבין אותם בזה, ומה שיתן יתן ומה שלא יתן לא יתן. היום יש אנשים עם שגעון, וכשהולכים לתורמים לוקחים איתם "דרייבר", ופעם אחד כזה אמר לי בסגנון הזה: "בוא נלך למרט את הגביר", אמרתי לו: לא מבטאים ככה, וכי זה תרגול שמורטים אותו?! אני לא יכול ללכת איתך, תבדוק אתה אם אפשר למרטו או לא... חזר ואמר לי: כבר מרטו אותו, אמרתי לו: ב"ה, אנחנו לא מורטים בני אדם. מה השגעון הזה?! אם אדם רוצה לתת יבורך, ואם לא רוצה יבואו אחרים.

6. כמה פעמים ראיתי **שהרב עובדיה ע"ה** נותן דרשה, ובאמצע אני מעיר לו הערה ומרגיש שלא נוח לו מזה (פעם הוא אמר פירוש מסויים, ואמרתי לו שזו אוקיימא בגמרא, אבל הוא המשיך את הדברים), כי כשהוא מדבר יש לו "קלטת" שפוחת אותה וזורם וזורם הרבה (השם שלו גימטריא זורם), ולכן אם תפסיק אותו באמצע זה מפריע לו.

7. פעם חכם אשכנזי אמר לי שיש כתבי יד של **ספר "בעלי הנפש" הראב"ד, שעשה בו שבע מהדורות!** והוא כינס את כולם לספר אחד (נדמה לי שיש לנו אותו בישיבה). והתפלאתי על זה. אבל הרמב"ם למרות שכתב כל התורה לא עשה שבע מהדורות, אלא רק שתיים (ואולי שלש מקסימום), למה? משום שהיו לו תשובות של הגאונים ודברי הר"ף ורובנו חננאל, ולכן הדרך שלו סלולה. אבל הראב"ד כיון שכתב הכל מהעיון שלו, לכן מי שמעיין בדרך אחת מחר תצמח לו קושיא ממקום אחר, וממילא מעיין בדרך אחרת ומחליף את הפירוש בסוגיא, ואח"כ שוב מוצא תירוץ לזה, וכן על זה הדרך.

העליה לציון הצדיק תתקיים א"ה
ביום רביעי, כ"ד באייר תשע"ח
09/05/2018
משעה 15:00
 בבית העלמין הישן בבאר שבע
בהשתתפות אישי ציבור ורבנים
תזמורת מייטנים ידועים תלווה את אירועי החילול
 העברת שמות לברכה בטלפון: 08-6230858
 תיאום הקמת דוכנים ביום החילול בטלפון: 050-8754456

בית הוראה
בנשיאות מרן רה"י שליט"א
א-ה 16:00-24:00 03-5500228

אנוש", כלומר הרמה מחכה לאדם שימות והיא תאכל אותו.

מה התועלת בתוארים רבים על המצבה?!

יא. לכן הרב עובדיה ע"ה אמר שלא לכתוב הרבה תוארים על המצבה שלו, ובאמת כתבו עליו שתי מלים ממש. ופעם אמר שאם יכתבו על אדם "היקר באדם", אז אחרי שכולם ילכו ויגמרו הכל, יבואו המלאכים של חיבתו הקבר, ויאמרו לו: אתה היקר באדם? איזה יקר ואיזה רועה בקר...! אבל ראיתי במצבה של חכם אחר שכתבו עליו שבחים עד השמים כמו "ארון האלקים" וכדו', אז אמרתי שזה בשביל שלא ישאר מה לכתוב על הרב עובדיה... אבל הרב עובדיה חכם שלא צריך תוארים. מה התועלת בתוארים האלה?! במצבה של מרן ע"ה כתוב "פה נקבר רבי יוסף קארו בעל השלחן ערוך", ואפילו "מרן" לא כתוב שם. ובמצבה של הפרי חדש כתוב "הרב פרי חדש", לא פחות ולא יותר. מה ייצא לאדם מה?!! הנועד ביהודה כתב בצוואתו, שהמצבה שלו לא תעלה יותר משמונה עשר סנט! שזה שמונה עשר אחוזים מהמטבע שהיה יוצא בפראג באותו הזמן (ומסתמא זה מטבע ששוה הרבה). ואם רוצים לבזבז יתנו לעניים ולתלמידי חכמים, כי זה העיקר. (ראיתי את זה בתחילת ספר דרושי הצל"ח).

11. אבל דבר אחד מותר לכתוב "המדוכא ביסורים", וזה יכול לכפר ולהוריד קצת את הדין (וכמעט אין אדם שלא מדוכא ביסוריו, אם לא באמצע ימיו אז בסוף ימיו). ולכן כתבו על הרב את המלים האלה.

12. היו חכמים מפורסמים בעולם שכ"כ העריצו אותם, וכתבו עליהם מצבה ארוכה מצד הראש והרגלים מימין ומשמאל (ויש צילום שלהם), אבל רק אנשים בודדים מבקרים אותם, למה? כי קשה מאד להגיע למדינות שנקברו בהם. וכמו למשל החתם סופר שיש לו נוסח ארוך מאד, וגם רבי חיים פלאגי שהולכים אליו כמה אנשים פעם בשנה. לכן אין שום תועלת בזה.

של הרמב"ם מתיקיימת? כי היתה יראת חטאו קודמת לחכמתו. מדין הגמרא (תענית ל' ע"א) אוכלים תבשיל אחד בסעודה מפסקת של תשעה באב, ואילו בבוקר אפשר לאכול כמה שרוצים. אבל הרמב"ם (פ"ה מהלכות תעניות ה"ט) אומר: **מעולם לא אכלנו תבשיל בערב תשעה באב!** כלומר הוא לא אכל כל היום אפילו תבשיל אחד, כי היה שומר על כל הלכה ומוסיף עליה יותר. מדין הגמרא (ברכות כ"ב ע"א) ביטלו את הטבילות של עזרא, ולא צריך לעשות אותם. ולכן הרמב"ם לא כתב את זה בחיבור שלו. אבל הוא אמר: **מעולם לא ביטלתי טבילות עזרא** (עי' בתלמידי רבנו יונה ברכות דף י"ג ע"ב מדפי הרי"ף ד"ה כי אתא). לומר לך שמי שיראת חטאו יותר מחכמתו הרי חכמתו מתיקיימת.

אין לאדם על מה להתגאות בעולם

1. המשנה (פ"ד מ"ד) אומרת: **רבי לויטס איש יבנה אומר, מאד מאד הוא שפל רוח בפני כל אדם, שתקות אנוש רמה.** הרמב"ם (בפירוש המשנה) מאריך כאן, ואומר שבכל המדות הולכים בדרך האמצעית, ובוזה הוא מפרש מה שאמר רבי (פ"ב מ"א) "תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם". אבל חוץ משתי מדות שצריך לברוח מהם **כמה שאפשר, והם הכעס והגאווה.** הכעס, לפעמים קשה מאד לשלוט עליו, והרמב"ם (פ"ב מהלכות דעות ה"ג) כותב לעשות כעס הפנים ולא כעס הלב¹⁶. אבל לגבי הגאווה, אין לאדם על מה להתגאות בעולם, ואדם יזכור את המלים האלה "שתקות אנוש רמה", כי סוף האדם רמה, אז על מה הוא מתגאה?! ויש מפרשים "שתקות רמה - 9. לא כולם גורסים את המלים 'בפני כל אדם'.
10. פעם מישוה הרגיז אותו במכתבים של דברי הבל וריק, וכביכול בדברי תורה קושיות על קושיות, והרמב"ם התבטא במכתבים שלו: "דבריך מכעיסים אפילו את הלל הזקן". כלומר אפילו אני אהיה כמו הלל הזקן, לא אוכל לעמוד מול הדברים שלך.

השבוע השיעור נמסר ע"י הגאון הרב מצליח-חי מאזוז שליט"א

ר"מ בישיבה גדולה "כסא רחמים" בני ברק, ורב קהילת "באר מים חיים" ראשון לציון

נושאי השיעור:

- א. הילולת רבי מאיר בעל הנס ע"ה. ב. דין הנחת אוכל יבש על הפלאטה בשבת. ג. דיני נתינה לכתחילה וחזרה ע"ג כירה בשבת.
- ד. שאלות מעניינות על ענין ל"ג לעומר ורבי שמעון בר יוחאי ע"ה.

קשר בין נשמת רבי שמעון לשבת קודש

טו. השבוע הזה גם ההילולא של רבי שמעון בר יוחאי, והרבה דברים נאמרו בזה. **מרן ראש הישיבה שליט"א** בספרו אסף המזכיר (מערכת הוי"ו ערך וישב יצחק) כותב שידוע שברוב הש"ס אין הלכה כרבי שמעון, ואעפ"כ דוקא בהלכות שבת, ובשלושת הדברים המרכזיים שהלכות שבת בנויות עליהם, הלכה כמותו. הדבר הראשון, מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה, ובוזה הופך הכל לדרבנן. הדבר השני, דבר שאינו מתכוין מותר. ודבר שלישי, בענין הלכות מוקצה שהלכה כמותו. למה כולם נקבצו ובאו לך דוקא בהלכות שבת? מרן ראש הישיבה מסביר: כתוב בזוהר (פרשת נשא דף קמ"ד ע"ב): **"מה שבת קודש לה' אף רבי שמעון קודש לה"**, ונמצא שיש קשר בין נשמתו של רבי שמעון בר יוחאי לבין שבת קודש.

מחלוקת הפוסקים בהנחת מאכל יבש ע"ג הפלאטה בשבת

טז. לכן נאמר דין אחד חשוב מאד בהלכות שבת. האם מותר להניח לחם או שניצלים ובורסקים וכדו' ע"ג הפלאטה ביום שבת, כדי לחמם אותם לכבוד עונג שבת? אני שואל את השאלה הזאת, מפני שידוע שדעת מרן **רבנו עובדיה יוסף זצ"ל** (שו"ת יחיה דעת ח"ב סי' מ"ה), ומרן **הגאון מנוחת אהבה זצ"ל** (ח"ב פ"י סכ"ה, וח"א פ"ג הערה 24), להתיר בזה. אבל מאידך גיסא ישנם גדולי עולם אחרים הסוברים לאסור, כמו **הגאון רבי שלום משאש ע"ה** (שו"ת שמש ומגן ח"א חאו"ח סי' ג'), **הגאון הרב בן ציון אבא שאול ע"ה** (אור לציון ח"ב פ"ל אות י"ג), **הראש"ל הגאון הרב מרדכי אליהו זצ"ל** (מאמר מרדכי ח"ד סי' ז'), **הגאון רבי חיים מאדאר זצ"ל** (מקור חיים ח"ט סי' י"ז), **הגאון רבי יוסף שלום אלישיב ע"ה** (שבות יצחק שהיה וחזרה פ"ח אות ב'), **הגאון הרב וואזנר ע"ה** (שו"ת שבט הלוי סי' צ"א עמ' פ"ו), **הגאון הרב שלמה זלמן אורבאך ע"ה** (שמירת שבת כהלכתה פ"א ס"ק ע"ב). ואפילו שמתמיד יש לו כוחא דהיתרא בהלכות שבת, **הגאון הרב צבי פסח פראנק זצ"ל** (שו"ת הר צבי או"ח סי' קל"ו), **הגאון מנחת יצחק ע"ה** (ח"ג

יב. שבוע טוב ומבורך לכולם. ברשות מרן ראש הישיבה, שאנחנו מקיים שבשבעות הקרובים הקב"ה יזכה אותנו שימסור מידי שבוע את השיעור כולו. והקב"ה יזכה אותו לבריאות איתנה, לחיים טובים, לאורך ימים ושנות חיים ושלוה וסיפוי לו, אמן ואמן. כתוב בראשונים ובספרים הקדושים שימי ספירת העומר הם ימי דין כידוע, והשבוע הזה ל"ג-ל"ד לעומר נגמרים הימים האלה בע"ה יתברך, שהקב"ה יזכה אותנו שנדע רק בשורות טובות ודברים טובים בעז"ה.

הילולת רבי מאיר בעל הנס בפסח שני

יג. היום "פסח שני", שנקבע ליום ההילולא דרבי מאיר בעל הנס. אמנם ההילולא דרשב"י ידוע שזה ביום ל"ג לעומר, אבל **ההילולא דרבי מאיר בעל הנס לא ידוע מתי זה בדיק.** הבן איש חי (ש"א הלכות חנוכה אות כ"ח) כותב שנוהגים להדליק נר בראש חודש טבת לכבוד נשמת רבי מאיר בעל הנס, והטעם לזה כיון שחל בחנוכה "חג האורות", ומאיר זה מלשון אור. אבל במאה חמשים שנה האחרונות, השדי חמד (ח"י עמ' 138) כותב שנהגו לעשות ההילולא דרבי מאיר בעל הנס ביום פסח שני, כדי שהעוברים שהיו באים מכל הארצות לחגוג פסח ושבעות בארץ, והולכים לקברי הצדיקים ובאים להילולא של רבי שמעון בר יוחאי בל"ג לעומר, יעברו דרך טבריא ויתרמו עבור הישיבות ותושבי העיר שם. ולכן קבעו את ההילולא של רבי מאיר בעל הנס ביום פסח שני, כי בלא הכי לא אומרים בו תחינה, והוא יום טוב קטן.

ספר "ההילולא דרבי מאיר בעל הנס"

יד. הסבא רבא שלנו **רבי רפאל מאזוז זצ"ל** היה חסיד גדול, וכשראה לבנו האיש מצליח ע"ה שלא התקיימו לו ילדים במשך חמש עשרה שנה, קיבל על עצמו לקרוא כל הספר "ההילולא דרבי מאיר בעל הנס" בכל חודש. ועשה ככה עד שמרן ראש הישיבה הגיע לגיל בר מצוה. **ולכן מרן ראש הישיבה קרוי בשם הרב "מאיר נסים", ע"ש רבי מאיר בעל הנס.** והספרים שלו על הש"ס נקראים "אריים נסי", כי ארים זה אותיות מאיר ונסי זה ע"ש נסים. שהקב"ה יעשה לו תמיד נסים ונפלאות בכל מילי דמיטב, אמן. ובאמת שלוקח כשעתיים לקרוא כל הספר הזה, ולכן מאד כדאי לאדם להשתדל לקרוא אותו, ואח"כ לבקש בקשות. ובפרט לבקש על מורנו ורבנו, שכולם מייחלים עם כל ישראל שמתפללים לבריאותו האיתנה. וזה חשוב מאד, למרות שאנחנו אפס וקטנים מאד, אבל אעפ"כ זו זכות של כל אחד להתפלל שהקב"ה יוסיף לו בריאות איתנה וחיים טובים, אמן¹³.

13. אדם אחד אמר לי: **מי ומה אני שאתפלל על גדול הדור?** הרי זה כמו שתוסיף נוצה על משאית סמטריילר. אמרתי לו: הגמרא (ברכות נ"ה ע"ב, ובנדרים מ"א ע"א) מספרת על רבא שביים

בזכותך עוד אנשים יזכו ללמוד ב'בית נאמן' <<<

להסיר את הקדירה, ולהניח קדירה ריקנית ע"פ הכירה על האש, ואז ישים את הקדירה שהתבשיל בתוכה ע"ג הקדירה הריקנית. מה הכוונה? נאמר מעשה בגברת שהודיעו לה סמוך לשבת שנולד לה הנין הראשון ב"ה, ובשבת בבוקר יבואו כל הבנים והבנות והנכדים להגיד מזל טוב, וכמובן שהסבתא רבא צריכה לתת לכל אחד צלחת חמין. אבל עוד רבע שעה נכנסת השבת, והיא לא תספיק לבשל את כל זה. אז היא רוצה לקחת סיר גדול עם מים ולשים בו מההקפאה בשר וחטה ושעועית וחומוס וכדו', ולהניח הכל על האש ממש שזה יתבשל בשבת. מרן (סי' רנ"ג ס"א) אומר שזה מותר, כי אין חשש שתגביה את עצמת האש, כיון שאפילו אם תגביה אותה הרי זה לא יספיק להתבשל לסעודת הלילה, ובמשך הלילה יתבשל גם בלי להגביה את עצמת האש. ובשפת ההלכה זה נקרא "קדרא חייטא". אבל נוצרה בעיה בזה, כי אותה סבתא קמה בארבע בבוקר, ורואה שהכל התבשל ב"ה, אבל המים כ"כ התאדו עד שהתבשיל מצטמק, ועד שכולם יבואו בשעה עשר-אחת עשרה בבוקר, לא יהיה כבר מה לתת להם. ולכן יש לה רעיון, לקחת סיר ריק ולשים אותו הפוך ע"ג האש, ולהניח עליו את הסיר של החמין, האם זה מותר או אסור? מרן אומר שזה מותר, כי אמנם אסור להחזיר ע"ג אש גלויה, אבל היא לוקחת סיר ריק ומכסה את האש, וממילא זה נקרא כמו כירה קטומה ומכוסה, ועליו היא מניחה את הקדירה שלה, ולכן זה מותר.

סתירה בין סעיפי השלחן ערוך ה"ל

כב. אבל מרן שם מוסיף עוד כמה מלים מפליאות ממש: **"ויזהר שלא ישים קדירתו ע"ג קרקע"**, כדי שלא יחשב כנתינה לכתחילה על הכירה בשבת שזה אסור. והשאלה: הרי כאן היא לא מניחה את הסיר ישירות על האש, אלא על סיר הפוך, ובוודאי שאין דרך לבשל באופן כזה, וכבר אמרנו שבסעיף ה' מרן כותב שמותר לשים פאנדי"ש ובורקסים וכדו' על הסיר של החמין, כי מה שאסור לתת לכתחילה זה רק על הכירה ולא על הסיר, וא"כ למה כאן בסעיף ג' מרן כותב שאסור לשים את התבשיל על הסיר הריק אם הניח על קרקע? מה ההבדל ביניהם? זו קושיא עצומה של הגאון פרי מגדים (אשל אברהם אות ל"א), והמשנה ברורה בביאור הלכה (בד"ה ויזהר) מביא אותו, וכותב שיישב הקושיא בטוב טעם.

צריך לסתור את בתי המחבלים ולבנות את בתי ישראל

כג. הרב פרי מגדים מתרץ על זה, שלפעמים שני אנשים עושים אותו מעשה, אבל אם תתבונן בעומק תראה שלכל אחד יש מהות שונה במעשה שלו. ואני אתן דוגמא, **כאשר הצבא שובר קיר של בתי המחבלים זה נקרא "סותר"**, אבל כאשר אדם שובר קיר להרחיב את החדר זה נקרא "בונה". ואפילו ששניהם עשו אותו מעשה ושברו קיר, אבל המהות שונה ביניהם. ובואו נסתכל בשני המקרים שלנו, סיר ריק שמכסה את האש ולעומתו סיר מלא באוכל המונח על האש: כאשר אדם מניח את הבורקסים על הסיר שמלא באוכל, אם נשאל אותו על מה הוא הניח את הבורקסים, **התשובה "על הסיר"**, ולכן זה מותר כי זה לא על הכירה. אבל כאשר אדם מניח את הבורקסים על סיר ריק שעל האש, אם נשאל אותו על מה הוא הניח את הבורקסים, **התשובה "על האש"**, כי אמנם הוא הניח סיר על האש לכסות ולהמעיט את החום, אבל בכל זאת עי"ז נעשה רק כשאר כירה גרופה וקטומה, וא"כ אסור לתת עליה תבשיל לכתחילה בשבת. ולכן מרן אומר שאותה גברת צריכה להיזהר שלא לשים את הקדירה על הרצפה, כי אחרת יהיה אסור להחזיר, כיון שזה נתינה לכתחילה. זה דברי הפרי מגדים, תירוץ מתוק מדבש.

לפ"ז אסור להניח על הפלאטה ממש

כד. לפ"ז בואו נתבונן בפלאטה, אם יש עליה סיר של אוכל, ואני מניח עליו את הבורקסים, על מה אנחנו שמים אותם? התשובה "על הסיר של האוכל", ולכן זה מותר. אבל אם אני מניח אותם על הפלאטה ממש, הרי זה כמו גחלים קטומים או מכוסים בקדירה ריקנית, כי פלאטה זה גופי חימום מכוסים בפח, וא"כ על מה אנחנו שמים את הבורקסים? התשובה על גופי חימום מכוסים בפח, והרי ע"ג כירה קטומה מותר רק להחזיר ולא לתת לכתחילה. ולכן לפי דברי המשנה ברורה, ברור שאסור לתת לחם ובורקסים וכדו' ע"ג הפלאטה בשבת.

איך אפשר לומר שפלאטה לא מבשלת?!

כה. יש אומרים שאולי פעם היו מבשלים ע"ג קדירה שעל כירה, ואילו פלאטה של זמננו לא מבשלת. אבל קודם כל מוזר לומר שהיו מבשלים כאשר סיר מונח על סיר בכירה, שזה בגובה עשרים וחמשה ס"מ, שהרי לעולם לא יתבשל באופן כזה. אבל בנוסף לכך, מי אמר שפלאטה אינה מבשלת?! ואולי בפלאטה של ימי אבותינו (לפני כשלושים שנה), אבל בוודאי לא הפלאטות של דורנו. והרי כולנו זוכרים שבעבר היינו מניחים על הקדירות שבפלאטה שמיות ומגבות, כי אחרת

סי' כ', וח"ד סי' כ"ו), הגאון הרב פיינשטיין זצ"ל (שו"ת אגרות משה ח"ד סי' ע"ד אות ל"ה, ושם כתב לאסור בפלאטה שיכולה לבשל), הגאון הרב נסים קרליץ שליט"א (חוט השני שבת ח"א עמ' קכ"ט). ועוד מחכמי הספרדים והאשכנזים. וזה רוב מנין רוב בנין שאוסרים בזה.

וכי נעלם מהאוסרים דברים פשוטים בזה?!

יז. וצריך להבין מדוע הם אוסרים את זה, וכי נעלם מעיניהם דברים פשוטים שאין דרך לבשל על הפלאטה? וכי רק לנו נודע "הסוד הגדול" הזה שאין דרך לבשל על פלאטה?! זה פלא פלאות. וגם מרן ראש הישיבה שיבדל לחיים טובים וארוכים אוסר בזה, וכתב שפעם שמע שהרב עובדיה התייר את זה, "ולא האמנתי לשמועה זו" (חוברת אור תורה טבת תשמ"ג), עד כדי כך. זאת אומרת שיש מקום גדול לאסור בזה. ולכן רציתי להתבונן מדוע כל גדולי עולם אלה אוסרים בזה. ומרן ראש הישיבה שליט"א האריך בזה בחוברת אור תורה (שם), והוסיף עוד כמה פנינים בהערות שבסוף משנה ברורה- איש מצליח (ח"ג סי' רנ"ג), ואומר מעט ממה שכתב שם.

מותר להחזיר סיר ע"ג הפלאטה בשבת

ית. לכן נקדים כמה הקדמות קצרות שלב אחר שלב בעז"ה יתברך. היום יש לנו כיריים חשמליות וכיריים של גז¹, ובעבר היו כיריים מחרס ומניחים בתוכם עצים ומבשלים בהם, וכאשר היו רוצים להשאיר את הקדירה ליום שבת, היו מניחים מעט עצים כדי שתהיה להבה נמוכה, ומשאירים שם את הקדירות לכבוד שבת קודש. האם זה מותר או אסור? הגמרא (שבת ל"ו ע"ב) אומרת שזה מותר, היות וכיסית את האש באפר וכדו' או שגרפת את הגחלים משם, כי בזה הראית שאתה לא רוצה להגביה את עצמת הלהבה, ולהיפך הנמכת את הלהבה או גרפת את הגחלים. השאלה: כאשר ביום שבת הוצאת את הסיר, האם מותר לך להחזיר בחזרה או אסור? הגמרא (שם) אומרת שכיון שכיסית את הגחלים או שגרפת אותם החוצה זה מותר, וזה נקרא "חזרה". וגם היום אדם שלוקח סיר מעל הפלאטה (שנחשבת כמו כירה מכוסה), ורוצה להחזיר אותו תיכף ומיד על הפלאטה, מותר לו לעשות את זה.

להכניס לתנור שדולק מערב שבת

יט. ניגש לשאלה הבאה: בשבת בבוקר אני רוצה לחמם לחם או פשטיד"א או בורקסים וכדו', ואני רוצה להניח אותם על הכירה הרוחתה, שהאש מכוסה שם מלפני השבת, האם מותר או אסור? הגמרא אומרת שזה אסור. וככה מפורש בשלחן ערוך (הרמ"א סי' רנ"ג ס"ה): אסור להניח פאנדי"ש (כמו פשטיד"א) על גבי כירה, אפילו קטומה או גרופה שהוציא את כל הגחלים, "דלא התייר אלא חזרה". כלומר דוקא אם הבורקסים היו כבר על הכירה והוציא אותם, אז מותר להחזיר בחזרה לשם, אבל אם לא היו בהתחלה על האש, הרי זה נקרא "נתינה לכתחילה" ואסור. וזה מוסכם לכל הדעות. ולכן אם צלית עופות בגריל בתנור אפיה ביום ששי, ואחרי שהם צלויים היטב שמתים את תבנית העופות במקרר, אסור לי ביום שבת להוציא אותה ולהכניס לתנור שדולק מערב שבת, כי דוקא אם העופות היו בשבת בתוך התנור כשהוא חם, מותר לי להוציא אותם משם, ותיכף להחזיר בחזרה לתנור, כי זה נקרא "חזרה". אבל כאשר העופות היו במקרר למרות שהם מבושלים כל צרכם, לכל הדעות אסור להכניס אותם לתוך תנור חם בשבת. הרבה טועים וחושבים שיש מי שמתיר בזה, אבל צריך לדעת שלכל הדעות הדבר הזה אסור לחלוטין, כי זה נקרא "נתינה לכתחילה", ואין מי שמתיר בזה. ויתירה מכך, מרן (שם סעיף ב') כותב שמותר להחזיר בתנאי שלא הניח את תבנית העופות ע"ג קרקע, כי אחרת בטלה השהיה הראשונה, וכשחוזר ומניח אותה על הכירה או התנור נחשב כמניח לכתחילה בשבת, וא"כ אסור לעשות את זה.

להניח בורקסים וכדומה על קדירת חמין בשבת

כ. הנדון שלנו, כאשר אני רוצה לתת את תבנית העופות לא לתוך התנור אלא ע"ג הפלאטה, האם זה מותר או אסור? נקדים סתירה בין שני סעיפים בשלחן ערוך בסיומן רנ"ג, בסעיף ה' כתוב: מותר לתת ע"ג קדירת חמין בשבת תבשיל שנתבשל מערב שבת כל צרכו, כגון פאנדי"ש וכיוצא בהם לחמם, לפי שאין דרך ביטול בכך. מה הכוונה? אם יש לך ע"ג הכירה קדירה של חמין, ואתה רוצה לחמם עליה פאנדי"ש או בורקסים וכדו', מרן אומר שזה מותר, כי אמנם אמרנו שאסור להוציא עופות מהמקרר ולהכניס לתנור בשבת, אבל זה דוקא כאשר אתה מניח על הכירה עצמה (ואפילו שהיא מכוסה), ואילו כאן שאתה מניח על קדירה שנמצאת על הכירה, זה מותר ואין בזה חשש כלל ועיקר.

להניח תבשיל על קדירה ריקה הפוכה בשבת

כא. ולכאורה דברי מרן אלה סותרים לדבריו לעיל בסעיף ג', שכתב שם: המשכים בבוקר וראה שהקדיח תבשילו, וירא פן יקדיח יותר ויצטמק לו עוד יותר, יכול 14. אגב, "כיריים" זאת לא מלה בלועזית אלא בעברית, "תנור וכיריים יותץ" (ויקרא י"א ל"ה).

ולחם וכדו¹⁹. וא"כ אמנם על הפלאטה ישירות זה יתחמם לך בעשרים דקות, ואילו על מכסה זה יתחמם לך בארבעים דקות, וכי לא שווה להקדים כמה דקות ולצאת ידי חובת כולי עלמא?! והרי מרן כתב בענין של "מיחזי כמבשל" ממש, שאפילו שזה מותר נכון לאסור את זה, כדי שלא יבואו להתיר את האסור, וכמו שאמרנו.

למה עושים חלאק'ה במירון?

כח. יש שאלות יפות מאד בענין רבי שמעון בר יוחאי, ואני רוצה לעמוד על כמה מהם. שאלה אחת, אנחנו רואים שעם ישראל נוהגים לבוא באלפיהם לעשות חלאק'ה במירון²⁰, וצריך להבין למה נוסעים עד רבי שמעון בר יוחאי בשביל זה? ואל תחשבו שזה מנהג שהמציאו בדורות האלה, כי מהר"ח בספר עץ חיים (שער התפלה דף קכ"ב ע"א, והובא בספר יצחק ירנן ח"ס ס' ל"ה) כותב שראה לרבו האריז"ל שהגיע עם בנו וכל משפחתו לציון רבי שמעון בר יוחאי, כדי לעשות לבנו תגלחת ראשונה! ושם הוא כותב "כמנהג הידוע", זאת אומרת שזה מנהג קדמון.

הסתפר "קומי" כדי לבטל את גזירות הרומאים

כט. ראיתי תירוץ מתוק בזה, ע"פ הגמרא (מעילה י"ז ע"א) שמספרת: מעשה במלכות רומי הרשעה שגזרה שלש גזירות, אחת שלא ימולו את בניהם, השנייה שלא ישמרו שבת, והשלישית שלא ישמרו טהרה. **רבי ראובן בן איסורובלי הלך והסתפר "קומי", כלומר תספורת כמנהג הרומאים,** כדי שייראה כמו אחד משלהם. ובא ואמר להם: יש לי שאלה אליכם, אדם שיש לו אויב האם רוצה שיהיה חלש או חזק? אמרו לו: בוודאי רוצה שיהיה חלש, אמר להם: א"כ מה אכפת לכם שהיהודים עושים ברית מילה?! הסכימו איתו וביטלו את זה. למחרת אמר להם: יש לי עוד שאלה אליכם, אדם שיש לו אויב האם רוצה שיעניי או יעשיר? אמרו לו: בוודאי רוצה שיהיה עני, אמר להם: א"כ אדרבה שהיהודים ישמרו שבת ויבזבזו את כל הכסף על השבת²¹, הסכימו איתו וביטלו את זה. למחרת שוב בא ואמר להם: יש לי עוד שאלה אליכם, מי שיש לו אויב האם רוצה שיתמעט או יתרבה? אמרו לו: בוודאי רוצה שיתמעט, אמר להם: א"כ אדרבה תתנו ליהודים לשמור טהרה ואולי יהיו פחות. הסכימו איתו וביטלו את זה. אח"כ גילו שרבי ראובן יהודי, והחזירו חזרה את כל שלשת הגזירות האלה.

"דבריו עושים פירות ביטל כמה גזירות אדוננו בר יוחאי"

ל. הגמרא שם מספרת שאמרו: מי ילך לבטל את הגזירה? **והחליטו שילך רבי שמעון בר יוחאי שהוא מלומד בנסים.** הלך לשם, ובא אליו השד "תמליון", ושאל אותו: אפשר להתלוות אליכם? רבי שמעון הבין שהוא נשלח לעזור לו, ואמר: לשפחה של הסבא שלי אברהם אבינו נראו שלשה מלאכים ולי נראה שד בלבד, אבל יבוא הנס מכל מקום. הלכו לשם, והשד נכנס בתוך הבת של המלך, והיא התחילה להשתגע ולהשתולל שם. כשרבי שמעון הגיע לשם, אמר להם: אני יכול לרפא אותה, הכניסו אותו אליה, והוא אמר לו בלחש: תמליון, צא. מיד חזרה לישוב דעתה. כולם התפלאו ואמרו לו: אשריך, ריפאת את בת המלך, בתקש מה שאתה רוצה. אמר להם: אני צריך לחשוב על זה, אמרו לו: תיכנס לאוצר המלך ותיקח מה שאתה רוצה משם. ניגש ולקח משם את הדף של הגזירות, וככה הם התבטלו מהעולם. עד כאן המעשה המפורסם בגמרא.

"גם אני הולך בדרכך ועושה תספורת יהודית"

לא. מה ראינו כאן? רבי ראובן בן איסורובלי לא הצליח לבטל את הגזירות עם "תספורת של גוים", ואילו רבי שמעון בר יוחאי הצליח לבטל את הגזירות עם "תספורת של יהודים". ולכן כל ילד קטן שבא להסתפר בתספורת היהודית, הולך לרבי שמעון בר יוחאי במירון, לומר לו: גם אני הולך בדרכך ועושה תספורת יהודית, ובזה גם לנו יהיו לנו נסים ונפלאות.

החרוב ירד מן השמים כשר לאכילה

לב. שאלה נוספת: הגמרא (שבת ל"ג ע"ב) אומרת שנברא לרבי שמעון עץ חרוב ואכל ממנו, וכמו שאומרים בשיר "ושם נברא מעין לו וחרוב למאכלו"²², ולכאורה

19. אבל נייר כסף לא מועיל לזה, וככה כתבו אחרוני זמננו.

20. ויש מצוה בתספורת הראשונה הזאת, כי אדם מספר כל שיער ראשו ומשאיר את הפאות. ועד כדי כך שמותר לעשות את זה גם בחול המועד, והשדי חמד (אסיפת דינים מערכת ב' אות י') כתב שמותר לעשות אותה בבית הכנסת. זאת אומרת שיש בזה ענין גדול. אבל לא דוקא בגיל שלוש, וסבא האישי מצליח ע"ה היה מספר כבר בגיל שנתיים. אלא שהאשכנזים נוהגים בגיל שלוש, שזה כמו שנות ערלה. אבל לא כולם נוהגים בזה.

21. הם לא יודעים את דברי הזוהר על הפסוק "ויברך אלקים את יום השביעי ויקדש אותו" (בראשית ב' ג'), שהשבת היא מקור הברכה.

22. למה דוקא עץ חרוב? מהרש"א שם מסביר שהקב"ה רצה לשלוח לו מסר, שלא יחשוב שהוא לבד בודד במערה, כי הנה עץ חרוב שלוקח לו שבעים שנה להוציא פירות, כאן הוא גודל מיד ונותן את הפירות שלו, לכן אל תדאג כי "אמת מארץ תצמח", ואני שומר עליך.

בבוקר היינו מוצאים את האוכל פושר¹⁵, ואילו היום לא מניחים עליהם כלום, כי הפלאטות חמות וטובות ומבשלות כהוגן. ויותר מזה, הרי גם נהוג לבשל בפלאטה, ומעשים בכל יום ברוב בתי ישראל כאשר הגברת באה לשים את סיר החמין ע"ג הפלאטה סמוך לשבת, ורואה שהמים הצטמקו להם, מה היא עושה? לא שופכת בסיר מים רותחים, אלא ממלאת מים ישר מהברז, והמים האלה מתבשלים היטב בשבת. והרי זה מעשים בכל שבת, וא"כ איך אפשר לומר שהפלאטה לא מבשלת או שאין דרך לבשל בה?! ושלא נדבר על אותם שלפני השבת מניחים בסיר שעל הפלאטה ביצים חיים (כי הם רוצים שהביצים לא ישברו להם), והן מתבשלות וטעימות כראוי. וגם הרבה מניחים את סיר החמין על הפלאטה לכתחילה כשהוא חצי בישול, כדי שיתבשל במשך השבת כולה. וא"כ הפלאטה מבשלת והדרך לבשל בה¹⁶. וזו מציאות שאי אפשר להתעלם ממנה.

דעת מרן הבית יוסף לאסור בזה

כו. אבל אפילו נאמר שאין דרך לבשל ע"ג הפלאטה, הרי מרן בבית יוסף (סוף סימן רנ"ג ד"ה ולענין מה) דן אם מותר להניח דבר שאין דרכו לאפות בתנור, כגון עניני בצק המטוגנים בשמן, וכתב שלכאורה יש להתיר ע"פ דברי הר"ן (דף י"ט ע"א סוד"ה ת"ר מביא) שאפשר שמותר לתת פאנדי"ש ע"ג כירה או ע"ג כסא של ברזל, כל שהוא מצטמק ורע לו, שהדבר מוכיח שאינו נעשה אלא בשביל שיתחמם. ומרן מסיים שם: ומכל מקום נכון לאסור באופן הזה, למרות שכל אחד יודע שהוא רק מחמם ולא מיחזי כמבשל, כדי שלא יבואו להתיר את האסור. וכ"ש שאין הדבר ברור כ"כ להתיר. זה לשונו של מרן בבית יוסף שם. נמצא שגם אם נאמר שזה מותר להלכה, הרי כמה מתוקים דברי מרן שנכון להחמיר בענין "מיחזי כמבשל", כדי שלא יבואו להתיר את האסור. ולכן בוודאי שראוי ומצוה גדולה לא לתת הפלאטה ישירות, אלא על הקדירה שע"ג הפלאטה או כיוצא בזה, וכמו שאמרנו¹⁷.

וכי תאמרו מה נאכל ביום השביעי?

כז. אמנם יש עוד אריכות דברים בזה, אבל רק רציתי להטעים את הנושא הזה, ולהסביר שלא בחנם רוב בנין ומנין מגדולי ישראל, אסרו להניח מאכל יבש ישירות ע"ג הפלאטה בשבת. ואם תשאלו: מה נעשה כדי לחמם בשבת? יש תקנה פשוטה לכך, וכמו שמרן כותב לשים את זה ע"ג סיר של חמין שנמצא ע"ג הפלאטה, כי בזה לא נחשב נתינה ע"ג כירה מכוסה אלא ע"ג דבר אחר (ואין הבדל אם הסיר מלא באוכל או הסיר ריק)¹⁸. ואם אדם צריך את זה מהר, יכול לשים על הפלאטה מכסה של סיר אלומיניום שטוח (לא קמור), ועליו להניח את זה. ואם אין לו מכסה שטוח, אז לפני השבת יכול לקחת תבנית חד פעמית ולשטח אותה, וכשהיא מכווצת ועומדת בגובה מסויים ישים אותה ע"ג הפלאטה, ועליה מותר לשים בורקסים ושניצלים

15. ובאמת שלפי דעת מרן (פי' רנ"ז ס"ח) לא ראוי לעשות את זה, אלא שנהגו להקל כדעת המתירים.

16. אחד טען שכאשר יש לו אפשרות הוא מעדיף לבשל בגז, ולכן בחימום בפלאטה לא נקרא "מיחזי כמבשל". אבל לדבריו היום מעטים שמבשלים במקורגל (כי בדרך כלל רק מחממים בזה), וכי נאמר שמותר לחמם במיקרוגל בשבת כי אין דרך בישול בכך?! והרי אם אין לך גז אתה מחמם במקורגל, וככה בכל דבר שאפשר ומצוי לבשל איתו. ולכן אפילו שתעדיף גז על הפלאטה, אבל כאשר אין לך גז דלוק אתה תבשל על הפלאטה. אמנם מצאנו שמותר לתת בשבת מים חמים כנגד המדורה כדי להפיג צינתן (שבת מ"ע"ב), והראשונים ביאר שמוותר מפני שאין דרכם של בני אדם לבשל ככה (הרשב"א שם ועוד). אבל זה שונה מהענין שלנו, כי שם במקום להניח על האש כדרכו בחול הוא מניח את המים רחוק, וא"כ זה ניכר שרוצה רק להפיג צינתן, ואילו בנידון שלנו שיש רק פלאטה דולקת בלבד, מנין לנו שלא נקרא "מיחזי" כיון שאינו מדליק אש בגז?!

17. והנה הגמרא (שבת ל"ג ע"ב) מספרת: כאשר רבי שמעון בר יוחאי יצא מהמערה בפעם השנייה (בשנה השלש עשרה), ראה שהעולם עוסקים בענייני העולם הזה, ובנו רבי אלעזר היה מסתכל על אותו מקום והוא נשרף, איזה כח של קדושה! אבל רבי שמעון היה מסתכל ומחזיר את המקום כמות שהיה. ראו אדם אחד שרץ סמוך לשבת עם שתי אגודות הדס ביד, ושאלו אותו: מה אתה עושה בזה? אמר להם: לכבוד שבת קודש. אמרו לו: זר פרחים מביאים אחד, בשביל מה שתי אגודות? אמר להם: אחד כנגד זכור ואחד כנגד שמור. רבי שמעון כ"כ נהנה מזה, ואמר: "כמה חביבים המצוות על ישראל". ומאז נתפייסו שניהם, והפסיק להחריב את העולם. פעם שאלתי: מה החידוש הגדול שרבי שמעון מצא בזה? והתשובה לזה, שהוא ראה שישנם אנשים שלא הולכים על דקדוק הדין, שהרי בכלל לא צריך הדסים לשבת, אז אם אתה מחמיר תעשה אגודת הדס אחת, אבל אותו אדם לקח שתי אגודות כדי להחמיר ולהדר לכבוד שבת קודש. ולכן רבי שמעון אמר: כל העולם כולו שוה בשבילך. אלה המחמירים אינם מסכנים אלא מהדרים בהלכות שבת, ובזכותם מתקיים העולם.

18. ומה שמרן (ספיק"ג) אסר להניח על סיר ריק, זה מפני שהוא מונח על האש ועושה מעשה קטימה בעלמא, אבל אם מניח סיר ריק על הקטימה ועליו מניח את הלחם, נמצא שהלחם אינו מונח על כירה קטומה אלא על קדירה.

בקולו והתחילו לעבוד את עגלי הזהב האלה.

הטעם שרבי שמעון ישב שלוש עשרה שנה במערה

לו. רבי שמעון בר יוחאי ע"ה היה לגלגול של אחיה השילוני כידוע, ולכן כיון שהחליפו "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד" בשם אחר, והמלה "אחד" זה גימטריא שלוש עשרה, אז רבי שמעון היה צריך לשבת שלוש עשרה שנה במערה לתקן את זה. והוסיפו נופך, שמתעם זה באידרא זוטא שזה לפני שעלה לעולם הבא, רבי שמעון בר יוחאי פותח ואומר: "ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה" (דברים כ"ט ט"ו), מה הקשר בין זה לכל דברי האדרא? אלא כוונתו שבא לתקן בסודות האלה מה שנגרם על ידו עבודה זרה ח"ו, ולכן עכשיו הוא עושה בדיוק להיפך, לייחד שמו יתברך לעד²⁴.

איך אתה עושה תנאים עם בורא עולם?

לז. אסיים בדבר שיש בו הרבה מוסר השכל. כולנו יודעים על האיש הזה "ירבעם בן נבט", שהקב"ה אמר לו: חזור בך, ואני ואתה ובני ישי נטייל בגן עדן. והוא שואל: רבנו של עולם, ומי בראש? אמר לו הקב"ה: בן ישי בראש, אמר לו ירבעם: אם ככה אני לא רוצה (סנהדרין ק"ב ע"א). וכולנו מתפלאים: בורא עולם אומר לך לחזור בך, ואתה עושה לו תנאים, אני צריך לשקול את זה, לא מתאים לי, מה יש לך? אז פלא פלאות. אבל המלבי"ם ע"ה כשהביא את הדברים האלה, הוסיף מלה אחת ואומר ככה: וחז"ל במליצתם אמרו שאמר לו הקב"ה לירבעם בן נבט חזור בך וכו'. מה הכוונה? הקב"ה בוודאי לא דיבר עם ירבעם בן נבט, שהיה באותה שעה ברמה כ"כ נמוכה והחטיא את ישראל, ואפילו לא שלח לו נביא לדבר איתו, אלא מה שכתוב "אמר לו הקב"ה הכוונה שהכניס בתוך לבו הרהורי תשובה.

אנחנו שומעים בת קול כל יום

לח. הגמרא (חגיגה ט"ו ע"א) אומרת בת קול יוצאת ואומרת "שובו בני שובבים", ובזוהר הקדוש (פרשת נשא דף קכ"ו ע"א) כתוב שבכל יום אומרת ככה. ופעם שמעתי ממרן ראש הישיבה שליט"א שהמפרשים שואלים: הרי אף אחד לא שומע את הבת קול הזאת, וא"כ בשביל מה היא יוצאת בכלל? ועונים שבאמת אנחנו שומעים את הבת קול הזאת, כי לכל אדם יש כל יום רגע של התעוררות ורצון להיות טוב, להתחיל ללמוד ולהתחזק במצוות ויראת שמים וצניעות וקדושה וכו', ומאיפה זה בא לו? הרי לא קרא באותו רגע ספר מוסר, אלא זה מהבת קול של הקב"ה שאומרת "שובו". ולכן ירבעם בן נבט קיבל את אותו ניצוץ כמו כל יהודי, וחז"ל במליצתם אמרו: אמר לו הקב"ה וכו', כלומר הוא היה מלא בתורה והתעוררו בלבו הרהורי תשובה, ואמר לעצמו: מה הקב"ה רוצה ממני? שאני אחזור בי, "והתהלכתי בתוככם" (ויקרא כ"ו י"ב), שאני אטייל איתו בגן עדן. אבל מיד התעורר לו שוב היצר הרע, ואמר לעצמו: מי בראש? הרי עוד פעם יהיה בית המקדש, רחבעם יושב ואני עומד, ומה יהיה איתי?! ולכן החליט שאם בן ישי בראש הוא ממשיך כרגיל.

להתרומם עם הניצוץ של הקב"ה

לט. כמה לקח יש בדברים האלה בשבילנו, שכל אחד מאיתנו מקבל התעוררות של תשובה, ואם תדע לקחת את ההתעוררות הזאת ולרוץ איתה קדימה, אשריך! וזה כמו רכב שמוסובים את המפתח בסוויץ' ויש ניצוץ חשמל, רק תשים דלק והמכונית תסע לך, כי אם יש ניצוץ ולא תשים דלק משלך הרי המכונית תכבה ולא יפעל כלום. והרי כאן הקב"ה שם לך את הניצוץ הזה, תקח את הניצוץ ותמריא איתו מעלה מעלה. אבל אם לא תעשה ככה, נמצא שהקב"ה אמר לנו "בואו תחזרו בתשובה ואני ואתם נטייל ביחד בגן עדן", ואנחנו אומרים לו: רבנו של עולם, אתה יודע כמה זה קשה לי, "פשטתי את כתנתי איככה אלבשנה" (שיר השירים ה' ג'), התרגלתי כבר אחרת, החברה, הסביבה, ההרגלים, הקשיים, הפרנסה וכו'. כמה נצחק על עצמנו, הרי זה בדיוק כמו שאנחנו צוחקים על ירבעם בן נבט, כי הדברים האלה מדברים גם אלינו. לכן כמה חשוב הדבר הזה, שאנחנו נקח את התעוררות התשובה מהקב"ה, ונתרומם איתה למעלה.

יהי רצון שזכות התנאים הקדושים האלה, רבי מאיר בעל הנס ורבי שמעון בר יוחאי, יעמוד לנו ולכם ולכל השומעים. ובפרט למורנו ורבנו רבי מאיר נסים בן כמסאנה חנה, הקב"ה ישלח דברו וירפאהו ויחלימהו מהרה, ויחזקהו ויאמצהו, ויאריך ימיו בטוב ושנותיו בנעימים, אמן ואמן.

24. וזה מלבד הפשט שכיון שמזכיר שם דברים גבוהים כמו דיקנא קדישא וחוטמא ועיינין עילאין וכדו', אז כדי שאדם לא יטעה חלילה שיש לקב"ה גוף ודמות הגוף, אמר בהתחלה "ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה".

הרי זה ערלה וצריך לחכות שלוש שנים. בהתחלה חשבתי לתרץ ע"פ הגמרא (סנהדרין נ"ט ע"ב) שמספרת על רבי שמעון בן חלפתא, שהיה הולך בדרך וראה אריות שואגים לקראתו (אנחנו רק רואים כלב ומתחילים לפחד...), והוא רק קרא פסוק "הכפירים שואגים לטרף ולבקש מאל אכלם" (תהלים ק"ד כ"א). והנה מיד הקב"ה מיד הוריד מלמעלה שתי יריכות גדולות, והאריות הלכו ולקחו ירך אחת, ואכלת ושבעת וברחת... והשאירו את הירך השניה, "ויתירו כדבר ה'". רבי שמעון בן חלפתא חשב על "בל תשחית", ולקח את הירך הנותרת על כתיפו לבית המדרש. סיפר להם הכל, ושאל אותם: האם מותר לאכול את זה? אמרו לו: אפשר לאכול, כי "אין דבר טמא יורד מן השמים". והגמרא שם אומרת שאפילו אם היריכות נראות כמו של חמור זה מותר, כי אין דבר טמא יורד מן השמים. ולפ"ז כשרבי שמעון בר יוחאי ראה חרוב יורד מן השמים, הרי בוודאי הביאו לו חרוב כשר ולא ערלה. זה תירוץ פשוט.

בעץ הגדל במערה אין חיוב ערלה

לג. אבל א"כ ראיתי למרן גאון עוזנו נשיא ישיבתנו הקדושה הרב עובדיה ע"ה, בספר מאור ישראל (שבת שם) שתירץ ככה. והוסיף עוד תירוץ נפלא ואמיתי על זה: הפסוק אומר "ונטעתם כל עץ מאכל" (ויקרא י"ט כ"ג), ואעפ"כ המשנה (ערלה פ"א מ"ב) אומרת שגם עץ הגדל מאליו חייב בערלה. ומה שכתוב "ונטעתם", הירושלמי (ערלה פ"א ה"ב) מפרש שבא לומר שיהיה במקום של דרך נטיעה, אבל עץ שגדל מאליו במקום של טרשים שאין דרך לגדול שם פטור מערלה. וככה מרן (יו"ד סי' רצ"ד סכ"ז) פוסק להלכה, שעץ שגדל מאליו במקום של טרשים וכיו"ב פטור מערלה. ולפ"ז עץ החרוב שגדל מאליו בתוך המערה שזה מקום של טרשים ונקיקי סלעים, לא שייך בזה דין של ערלה כלל ועיקר.

הקב"ה חפץ ללמד סנגוריא על ישראל

לד. בגמרא (שבת שם) כתוב שאחרי שנים עשרה שנה אליהו הנביא אמר: מי ילך ויודיע לרבי שמעון שהמלך מת ובטלה הגזירה. ורבנו הבן איש חי ע"ה (בן יהודע שם) שואל: מה זה "מי ילך ויודיע"? תודיע לו אתה, והרי היה לומד איתם כל יום במערה (ככה כתוב בהקדמת תיקוני הזוהר דף כ"ג ועוד). והוא אומר דבר נפלא בזה, שהיתה גזירה מראש על רבי שמעון להיות שלוש עשרה שנה במערה (ובהמשך נאמר טעם אחד לזה), אלא שהקב"ה רצה שקודם כל ייצא מהמערה ויילמד סנגוריא על ישראל. ואכן כשיצא וראה אנשים חורשים ונוטעים, אמר להם: מה אתם עושים? תלכו ליישיבות ללמוד תורה, ואל תדאגו לפרנסה כי הנה הקב"ה ברא לי מעין וחרוב, אז גם לכם הוא ידאג ואין ממה לחשוש בזה. ואח"כ הקב"ה אמר לו: באתם להחריב את עולמי, תחזרו חזרה למערתכם. וכאשר יראה שהקב"ה חפץ למען צדקו, ורוצה ללמד סנגוריא לעם ישראל, ממילא כשיצא בפעם הבאה יילמד עליהם סנגוריא בלבד. ולכן אליהו הנביא לא רצה להודיע לו את זה, כי אמר: למה שאפתח לו ציפיות בחנם? הרי בסוף יצטרך לחזור חזרה למערה. ולכן אמר בלשון: מי ילך ויודיע", ורבי שמעון שמע את זה, ומיד קם ויצא מעצמו מהמערה.

איך ירבעם בן נבט משך את ישראל?

לה. למה באמת רבי שמעון היה שלוש עשרה שנה במערה? הרב בן יהודיע מסביר את זה, שהגמרא (סנהדרין ק"ב ע"א) אומרת שירבעם בן נבט היה אדם גדול בתורה, אבל היה לו נסיון אדיר שבאדירים "נסיון הכבוד"²⁵, ולכן עשה שני עגלי הזהב והחטיא את ישראל וכו', הדברים ידועים. אבל איך הצליח למשוך את עם ישראל לענין הזה? הגמרא (שם ק"א ע"ב) אומרת שהוא העמיד זוגות שנים שנים, ושאל אותם: אתם רוצים אותי למלך? אמרו לו: כן, אמר להם: אולי היום תאמרו לי כן ומחר תתחרטו על זה, אז תכתבו ותחתמו על זה. מה עשה? הביא שנים אחד צדיק ואחד רשע, אבל הרשע מחופש ונראה כאילו צדיק מן המניין, ואמר להם: אני אעשה מסים, אמרו לו: בסדר, אמר להם: תעבדו בכבישים, אמרו לו: בסדר, מוכנים להלך. אמר להם: ואם אגיד לכם לעבוד עבודה זרה? הצדיק אמר: מה פתאום? חלילה, והרשע אמר לו: נראה לך שירבעם בן נבט הגדול יאמר לעבוד עבודה זרה ח"ו? הוא רוצה לבחון אותנו, וכוונתו לעבודה זרה לנו כלומר לא מתאימה בשבילנו, ולא עבודה זרה ממש (ככה בן יהודיע פירש שם). לכן הסכימו וחתמו שאפילו יאמר לעבוד עבודה זרה ישמעו לו בזה. וגם אחיה השילוני חתם על זה. אח"כ ירבעם הלך ואמר לכל עם ישראל: צריך לעבוד עבודה זרה את עגלי הזהב, אמרו לו: מה פתאום?! חס ושלום, אמר להם: אתם יוצאים נגד גדולי ישראל?! הנה מאתים רבנים חתמו לי על זה. וכולם שמעו

23. ואמר: אם אלך לבית המקדש וכולם רואים את רחבעם יושב ואני עומד, הרי יאמרו שהוא המלך ולא אני. ולמרות שכל ישראל ביקשו ממנו שימלוך, וזה ע"פ אחיה השילוני שהיה נביא וככה קיבל מהקב"ה, אבל אעפ"כ היה בלבו פחד מהדבר הזה.

דברי מרן שליט"א

על הילולת רבי מאיר בעל הנס ורבי שמעון בר יוחאי ע"ה

נמסר במוצאי שבת האחרון

מ. מורי ורבותי, שבוע טוב. הילולא דרבי מאיר בעל הנס אינה כתובה בספרים, ואין לה מקור בדברי חז"ל, אבל נהגו בזה משנת "תזכר" - תרכ"ז (מאה שנה לפני מלחמת ששת הימים, שזה שנת 1867 למנינם). למה עשו את זה? כי העיר טבריא היתה מלאה תורה, אבל לא היה מי שיתמוך בהם, רק מידי פעם היה בא אדם לבתי כנסיות ומדרשות שם ונותן להם תרומה, אבל זה לא היה מספיק להם, "אין הקומץ משביע את הארי" (ברכות ג' ע"ב). ולעומת זה בל"ג לעומר באים אלפים ורבות למירון, והרי שם אין תלמודי תורה וישיבות וכלום. **לכן אמרו חכמי טבריא: במקום שהכסף כולו ילך לרבי שמעון שם, נעשה "חציו לה' חציו לכם", חציו לתלמידי חכמים שלומדים בטבריא (וגם היו שם כתבי יד עתיקים ויקרים), וחציו בשביל לשרוף בגדים חשובים על קברו של רבי שמעון בר יוחאי, וכמו שאמרו "שורפין על המלכים" (עבודה זרה י"א ע"א), כי ככה היו נוהגים לעשות שם. לכן החליטו לעשות שם הילולא של רבי מאיר בעל הנס, כדי שאנשים יבואו ויתרמו להם. אבל חשבו ביניהם: באיזה יום נעשה את הילולא הזאת? הרי אם נעשה ביום שאומרים בו תחנון, אז השומעים יראו שיש הבדל בין הילולא של רשב"ל להילולא של רבי מאיר בעל הנס, כי אמנם שניהם תנאים תלמידי רבי עקיבא, אבל ביום הילולא של רבי מאיר אומרים תחנון, וביום של רשב"ל לא אומרים תחנון (ומי שאומר יש עליו עונש), ומשמע שרבי מאיר זה לא אמיתי. ואם לא נאמר תחנון, הרי אנחנו לא בטוחים שזה יום פטירת רבי מאיר. **נמנו וגמרו לקבוע את הילולא הזאת ביום פסח שני, ובלאו הכי לא אומרים בו תחנון.** לכן הלילה כ"ט לעומר זה פסח שני, שאין אומרים תחנון, וזה גם הילולת רבי מאיר בעל הנס.**

מא. אני רוצה לומר לכם, שכל דבר שקבעו אותו מדורות הוא אמת, ואפילו שאנחנו לא יודעים את המקור שלו. ומצאתי שכתב ככה מורנו ורבנו רבי כלפון ע"ה לגבי התקופה, שהרי אנחנו לא שותים מים בשעת התקופה שעה או שעתיים (כל פעם לפי החשבון). ורבי חיים פלאגי ע"ה (הובא דבריו בשירי דוד דף ל"ח) אמר שצריכים לחשוש גם לתקופה של רב אדא, שהיא לא כמו התקופה הרגילה שלנו לפי שמואל (עירובין נ"ו ע"א), כי התקופה שלנו כל תשעים ואחת ימים ושבע שעות וחצי, ואילו של רב אדא קצת פחות, וא"כ המרחק כיום הולך וגדל והוא כשבעים ביניהם (עיינין בסולת נקיה פרק ט"ז), אבל צריכים לחשוש גם לזה וגם לזה. ובא רבי כלפון בספרו ברית כהונה - מנהגים של ג'רבא ("א"ח מערכת ת"י"ו אות ט"ו) וכתב: כיון שנהגו העם רק בתקופת שמואל, לא צריכים לחוש יותר. **ועוד שמסתמא כיון שנהגו העם ככה, מן השמים רצו בזה.** וזכור לי שכיוצא בזה אמרו רז"ל. ככה הלשון שלו שם (ועיינין למרן רה"י שליט"א במבוא לשו"ת איש מצליח ח"מ מהדו"ק, ובהערותיו לברית כהונה שם). ולכן גם כאן, כיון שחכמי הדורות קבעו שהילולת רבי מאיר תיפול בפסח שני, כנראה שבאמת הוא נפטר ביום הזה. וראיה לדבר מיום מאוחר יותר בהרבה, "יום השואה והגבורה", שבדורנו קבעו אותו ביום כ"ז בניסן.

והנה האשכנזים נוהגים לומר בכל יום אחרי העומר את הספירה של אותו היום (ככה כתוב בסידורים שלהם), כי שבע ספירות חג"ת נהי"ם (חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד מלכות) חוזרים על עצמם בשבעה שבועות האלה. למשל ביום הראשון (הלילה השני של פסח) אומרים חסד שבחסד, גבורה שבחסד, תפארת שבחסד וכו'. **והנה יום ז' בניסן נופל בדיוק בספירת "הוד שבגבורה"**, כי זה היה יום מיוחד, שכל זמן שהיינו הולכים כצאן לטבח בעוונות זו גבורה בלי הוד, אבל באותו היום התקוממו כמה יהודים והחליטו להילחם בגרמנים עד טיפת דמם האחרונה, ואכן הרגו כמה מאות מהם ימח שם ויאבד זכרם לעולמי עד (ובודדים מהם נשארו לתחייה, כי אחרת איך הסיפור הגיע אלינו?!), ולכן זה היה מן השמים "הוד שבגבורה". כיוצא בזה חסדי חב"ד אומרים על פטירת האדמו"ר מוהר"ש, רבי שמואל בנו של הצמח צדק מליובאוויטש, **שנפטר בב' באייר תרמ"ג, והיום הזה תפארת שבתפארת**. למה? כי כל גזירה שהיו עושים קיסרי רוסיה, הוא היה הולך לקיסר שיבטל את הגזירה, ולכן זה תפארת שבתפארת. היום של רבי מאיר בעל הנס, **שזה הלילה כ"ט לעומר, זה "חסד שבהוד"**. למה? כי "הוד" זה גבורה, ורבי מאיר היה ממתק אותו, ולכן זה "חסד שבהוד". איפה ראינו שרבי מאיר ממתק אותו? מי שיקרא את הספר "הילולא דרבי מאיר" (פעם הייתי נוהג לקרוא אותו כולו ביום אחד. אבל היום יש שיעורים וכו' ואי אפשר לגמור ביום אחד הכל, ולכן יש לי זמן עד ל"ג לעומר, ובארבעה ימים אני גומר אותו), ראה איך היה רבי מאיר בעל הנס עניו, ומסתדר עם כולם.

מב. רבי מאיר היה מומחה בדרשות, והיה יכול לקחת משל פשוט ולמשוך אותו חצי שעה, כמו הרב עובדיה ע"ה. ולכן כשגומרים את התפלה בליל שבת, היה דורש דרשה בבית הכנסת (ולא היה מעכב את הציבור בשביל הדרשה שלו, אלא מי שרוצה הולך הביתה או נשאר לשמוע את הדרשה). היתה שם אשה אחת ששומעת ומתלהבת מהדרשות שלו, ופעם אחת הגיעה הביתה מאוחר, ובעלה כעס עליה: איפה היית? אמרה לו: **שמעתי את הדרשה של רבי מאיר, אמר לה: אני לא רוצה שתלכי לשמוע אותו, ולכן לא תיכנסי הביתה עד שתרחיקי עליו פעם אחת.** האשה לא ידעה מה לעשות, איך תלך לרבי מאיר ותבקש ממנו: האם אני יכולה לירוק עליך? אין אשה שתאמר ככה לתנא הקדוש הזה. וככה ארבע שבתות לא חזרה הביתה ומופרדת מבעלה, וכשהשכנות שלה שואלות אותה: מה קרה? היא מספרת להם: בעלי השביע אותי שלא אכנס הביתה עד שאירק על רבי מאיר, ואני לא יכולה לעשות דבר כזה. רבי מאיר שמע וחקר וידע מכל זה. ובאותו הזמן היו פותרים כל דבר ב"לחש" (והיום יש לחש לעין הרע של הרב חיד"א), ובדרך כלל הנשים בקיאות בלחשים יותר מהגברים. רבי מאיר עשה בחכמה, ואמר בדרשה: רבותי, יש לי כאבי עינים, האם יש כאן אשה שתעשה לי לחש כדי שהעינים שלי יתרפאו מזה. השכנים אמרו לאותה אשה: תלכי מהר ותרחיקי לו בעינים. והיא לא הסכימה. רבי מאיר שאל אותה: מה יש לך? ואמרה לו: אני לא יודעת את הנוסח של הלחש הזה, אמר לה: לא צריך נוסח בזה, רק תירקי על העינים שלי שבע פעמים,

ואני אתרפא מזה. הלכה ועשתה ככה. ואמר רבי מאיר: עכשיו העינים שלי רואות טוב ב"ה. אח"כ אמר לה: תגידי לבעלך, **אתה אמרת לי לירוק פעם אחת, ואני ירקתי שבע פעמים.** התלמידים חשבו שזה סיפור מבוים, וכי ככה מבזים את התורה?! אבל רבי מאיר אמר להם: התורה אמרה שבשביל לעשות שלום בין בעל לאשתו מותר לשים שם ה' במים שימחק שם, וכי כאן זה חשוב יותר בגלל הגאווה שלי?! (ירושלמי סוטה פ"א ה"ד). זו היתה דרכו של רבי מאיר, "חסד שבהוד".

מג. אבל היום של רבי שמעון בר יוחאי, **שזה בליל ל"ג לעומר, זה "הוד שבהוד"**. למה? כי רבי שמעון בר יוחאי לא היה ככה, ומי שאומר לו מלה אחת לא ראויה היה מחזיר לו שבעתיים. פעם אשה אחת באה לבית המדרש, והיו שם רבי יהודה ורבי שמעון ועוד, ואמרה להם: רבותי, יש לי בעל שוטה, נתתי לו אוכל והוא אומר לי שלא יאכל עד שאטעים את האוכל לחכמים שבבית המדרש, אז טעמתי לו בבקשה. רבי יהודה הסכים שבביל שיהיה שלום בבית, אבל רבי שמעון אמר: "ומותו כל בני אלמנה ואל יזוז שמעון ממקומו", כלומר שהיא תהיה אלמנה מבעלה, ולא די אלא שגם הבנים שלה ילכו לה רח"ל, ואני לא אמכור את התורה שלי בגלל מריבות שמעון, כי אין אצלו משחקים כאלה, ומי שאומר מלה אחת יקבור אותו באדמה, "הוד והדר לפניו" (תהלים צ"ו ו'), ואי אפשר לשחק איתו. אבל אחרי שלוש עשרה שנה שהיה במערה, הוא הפך ג"כ להיות "חסד". ולכן כשבנו אמר לו: אנשים מבזזים את הזמן שלהם בחרישה וזריעה, הוא אמר לו: בני, די לעולם אני ואתה (שבת ל"ג ע"ב). נמצא שרבי מאיר היה "חסד שבהוד", ואילו רבי שמעון היה "הוד שבהוד", ואח"כ גם הוא נעשה "חסד". בזכות שני החסדים האלה, עם ישראל קיים עד עצם היום הזה, למה? כי הדור הראשון שאחר החרבן היה דור שכולו יאוש, ולכן רבי אליעזר הגדול היה עומד על דעתו חזק מאד, עד שאמר: אם הלכה כמותי שיזוהו כתלי בית המדרש (בבא מציעא ג"ט ע"ב), ואפילו שהם זו הרי הלכה לא כמותו. ורבן גמליאל "בירך אותו" כלומר עשה לו נידוי ב"מ. ואח"כ רבן גמליאל כמעט טבע בים (שם), והיו סיפורים איומים ונוראים שם. אבל שני החכמים האלה, רבי מאיר בעל הנס ורבי שמעון בר יוחאי, הצילו את עם ישראל. לכן אנחנו עושים שמחה לזכרם, שהיו בדור הראשון שאחר החרבן, וזכו לראות וללמוד אצל רבי עקיבא, וממנו התורה נמשכת עד הדור הזה. ואילו מלכות רומי נמחקה לעד. לפעמים אני בניסיעה ושומע ברדיו, שאומרים שם "מזג האויר" בישראל ברומי ובארצות הברית. ואומרים בהתחלה את ארצות הברית, לא מפני שכ"כ אהובים אותה, אלא בגלל שהיא מתחילה באל"ף ואח"כ ישראל ביו"ד ואח"כ רומי בר"ש בסוף. ארצות הברית ישראל ורומי ראשי תיבות "איר", וזה גם ראשי תיבות אני "אירופאך, שבעז"ה תהיה רפואה שלימה לכל עם ישראל, ונזכה לגאולה שלימה במהרה בימינו, אמן ואמן.

ילדי גאולה

לע"נ גאולה בת הרבנית אסתר מאזוז ע"ה
בת נאמן לידים מתוך שיעורו של מרן ראש הישיבה שליט"א

גליון
67

לחצו
תספור

אמר לו רבי יהונתן: "התשובה שלך כן וכן". פא בחור השלישי ורבי יהונתן מכין לו תרוץ שלישי וכו', פכה עשרה בחורים וכל אחד קבל תרוץ אחר. פלא פלאים. אחר כן באו הבחורים ללמד אחרי הצהרים אצל הרב שלהם, ואמרו לו: האברה הזה יהונתן מפרגא אמר לנו תרוץ לקשיא, וכלם התחילו לדבר ביחד. אמר להם הרב: "תרי קלי לא משתמע" [=שני קולות לא נשמעים], כל אחד יאמר את התרוץ שלו לאט לאט". הראשון מדבר ואחריו השני והשלישי והרביעי וכו' עשרה תרוצים! הרב התפלא: מתי הוא הוציא אותם? רק שמע את הקשיא מהבחור הראשון והתחיל "לזרום" תרוצים. אמר להם: "מכאן ולהבא הוא יהיה ראש ישיבה". ומאז נעשה ראש ישיבה שם. בספרו יצירות דבש (חלק ב' דרוש ח) יש דרשה שאמר לכבוד זה שנתמנה אז לראש ישיבה בגיל שמונה עשרה, והוא מפלפל שם פלפולים ארפיים, כי הוא היה חריף ומפלפל מאד, והמחן שלו היה חריף בלי סוף. (גליון 85 הערה 16).

הלכה נאמנה

א. ביום ששי [שלפני שבת ערב שבועות] צריך להקין את כל התבשילים שצריכים לחג, ולפחות את התבשילים של הלילה-ליל החג, כי במוצאי שבת הזמן מצמצם מאד, ויש גם תקון ליל שבועות, והשבת יוצאת מאחר, לכן פדאי להקין ולבשל את הכל ביום ששי, ובליל החג רק לחמים על הפלטה או על הגז, ואין שום בעיה.

ב. וצריך להקין מערב שבת נר נשמה לפחות של ארבעים ושמונה שעות, כי אסור להדליק גז רק מנר שהיה דלוק כבר לפני חג מערב שבת, ויש בזה שני טעמים: טעם ראשון, הרמב"ם (פרק ד' מהלכות יום טוב הלכה א') אומר, שפניו שהיית יכול להקין את האש לפני החג, לכן אסור אפילו לצרף אכל נפש. וטעם שני, רש"י (במסכת ביצה דף ל"ג עמוד א', דיבור המתחיל ואין מוציאין) אומר, מפני שהוא מוליד דבר חדש. (גליון 15 אותיות א', ב').

איך נעשה רבי יהונתן איבשיץ ראש ישיבה? בגיל שמונה עשרה הוא התחתן, והיה בזמנו חכם גדול בפראג רבי יונה לאנדסופר (מחבר שו"ת מעיל צדקה) שהיה ראש ישיבה שם. רבי יהונתן עמד בפנה ברחוב ממול הישיבה, וראה את התלמידים של רבי יונה יוצאים מהישיבה, ושאל בחור אחד: "מה הרב חדש לכם היום?" אמר לו: "היום הרב הקשה לנו קשיא עצומה ונוראה", אמר לו: "תגיד לי מה הקשיא". רבי יהונתן שומע את הקשיא, ותוך כדי שמיעה הוא אומר לו: "יש לי תרוץ", ואמר לו אותו. הבחור נהנה ואמר: "זה תרוץ יפה מאד". אחר כך בא הבחור השני, ותוך כדי רבי יהונתן מכין תרוץ חדש לקשיא. הבחור אומר לו: "הרב הקשה לנו היום קשיא נוראה",

שמות הזוכים:
ישראל שאלוב
ראשל"צ
יעקב פישר
ירושלים

מי הוא שלא יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו? מתי נקבע יום ההילולא שלו? ומתי נהגו להדליק לו נר?

(תשובה לחידה נמצאת בעלון הנוכחי.)

תשובות ניתן לענות בקו בית נאמן 079-9270505 שלוחה 2 בין הפותרים נכונה יוגרל פרס (נא לציין שם וטלפון) נא לשלוח התשובות עד יום שלישי בשעה 8:00 בבוקר

נפשו כותב (בספרו מחזיק ברכה סוף סימן ק"ב): "רבנותינו בעלי התוספות כתבו שרבי אלעזר הקלירי זה בני אלעזר בנו של רבי שמעון בר יוחאי ודבר ה' פניהם אמת, כי ככה גלו גורי האר"י (שמואים במרוקציה ס' ק"ב) שנשמתו של הקלירי היתה נשמתו של רבי אלעזר בן רבי שמעון". אבל אם היא היתה נשמתו, זאת אומרת שזה לא הוא עצמו, אז מה זה ודבר ה' פניהם אמת? אלא שהחיד"א היה עדין נפש מיחד במינו ולא רצה לכתב נגד דברי התוספות, ולכן כתב ודבר ה' פניהם אמת" כלומר שיכול להיות שזה הנשמה שלו, ואם פן אין קשיא יותר. (גליון 45 אות כ"ה. וראה עוד שם באות כ"ו).

ג. השם חנו שמופיע בגמרא, כלם מבטאים אותו חנו. אבל פעם אבא זצ"ל הראה לי תשובה בספר דבר שמואל (סימן רמ"א) שכותב לומר "חנו". ולמרות שמוצאנו בפסוק חנו בשני קמצים (ימיה פרק ל"ה פסוק ד', ועוד), אבל בגמרא קוראים חנו קמץ-צירי. וככה המסכת בזה. ומצאתי לו ראייה, שלפעמים בגמרא במקום אחד פתוב "חנו", ובמקום אחר פתוב "חניו". ומאז מוכח שהנו"ן בצירי [שהאות יו"ד במלה "חניו" מלמדת כן]. (גליון 99 הערה 3).

אמורא, רבי יהודה התנא זה רבי יהודה בן אלעאי, ורב יהודה האמורא זה רב יהודה בן יחזקאל תלמיד רב, שפדרה כלל בגמרא כתוב "רבי יהודה" סתם, ואלו במקום אחד (בבא מציעא דף ל"ג עמוד ב') פתוב: דרש רבי יהודה ברבי אלעאי, מאי דכתיב "שמעו דבר ה' החודים אל דברו" (ישעיה פרק ס"ו פסוק ה') וכו'. למה פתוב רבי יהודה ברבי אלעאי ולא "רבי יהודה" סתם? הרי כבר ידוע שבכל מקום זה רבי יהודה בן אלעאי. אלא פינו שהגמרא שם הביאה את זה בלשון ארמית: דרש רבי יהודה ברבי אלעאי מאי דכתיב וכו', ולא בתוך משנה או בריתא. אז אולי מישוה יחשב שזה "רב יהודה" האמורא, וממילא ימחוק את הי"ד של רבי [כי אמוראי בכל מקנים "רב" ולא רב]. לכן הגמרא הדגישה שזה התנא "רבי יהודה ברבי אלעאי". וככה פטיש מקום לטעות הגמרא או המשנה מדגישה את זה. (גליון 110 אותיות א', ב', והערות 1-2).

ב. יש דיון מי היה רבי אלעזר הקלירי שכתב את כל הפיטים של האשכנזים. התוספות פתגיגה (י"ג עמוד א' בדיבור המתחיל ורגלי) אומרים שזה היה תנא, איזה תנא? רבי אלעזר בן רבי שמעון בר יוחאי. אבל בדורות האחרונים הכיחו שזה לא כן, אלא הוא יותר מאחר - אחרי חתימת התלמוד, ויש להם פל מיני ראיות מפאן ומפאן, ובדבר הזה הם צודקים. מרן החיד"א בעדינות

א. בדרה כלל בכל התלמוד סתם "רבי שמעון" זה רבי שמעון בר יוחאי. ובמשנה כתוב רק "רבי שמעון" סתם, חוץ מפעמים שכתוב "רבי שמעון בן יוחאי". פתגיגה (פרק א משנה ז') שם פתוב מה הפרוש מענת לא יוכל לתקן, רבי שמעון בן מנסיא אומר וכו' רבי שמעון בן יוחאי אומר וכו'. ובפריק אבות (פרק ו משנה ח). למה? כי בשני המקומות האלה מופיע רבי שמעון בר יוחאי במשנה לצד רבי שמעון בן מנסיא, וכינו שהמשנה מזכירה אחד מול השני לכן פתוב "רבי שמעון בן יוחאי", אבל בכל מקום במשנה פתוב "רבי שמעון" סתם.

אבל בתלמוד לפעמים מזכר "רבי שמעון" סתם ולפעמים מזכר "רבי שמעון בר יוחאי", למה? זו שאלה שעמד עליה חכם רבי משה קוניץ מאונן (תלמידי הנודע ביהודה), שכתב ספר "בן יוחאי", ובדק ומצא שכל פעם שנזכר בגמרא "רבי שמעון בן יוחאי" הלכה כמותו, ואלו כשנזכר "רבי שמעון" לא תמיד הלכה כמותו. והוא חדש סברא פזאת, שלפני שרבי שמעון הלך למערה נקרא "רבי שמעון" סתם, ואחרי שחזר מהמערה פעבר שלש עשרה שנה, נקרא "רבי שמעון בר יוחאי", כי האנשים שכחו ממנו ושאלו: מי זה "רבי שמעון" הזה? לכן הוא נקרא עם שם אביו שידעו מי זה.

ולגבי "רבי יהודה" התנא (כי יש רבי יהודה תנא ורב יהודה

שור: הר"ר שמואל עיזא שליט"א